

τοῦ τινος, ἐμαρτύρουν τὴν χαρὰν των γελῶντες, φέροντες τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πλήτοντες τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ποδῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμβοάνης (Amboine), συνδιαλεγόμενοι μετὰ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ, ἐνεψυχούνητο παραδόξως, ὅταν ὠμίλουν περὶ τινος νέας γυναικός, καὶ φρικωδῶς ἐμόρφαζον παραμορφῶντες ἅπαν τὸ πρόσωπον ὡσάντι ἐπρόκειτο νὰ ἀναφέρωσι περὶ γραικῆς τινός.

Ὁ Δάρβιν μᾶς διαβεβαίωσεν ὅτι εἶνε ἄγνωστον τὸ φίλημα παρὰ τοῖς Φουεγίοις, τοῖς Μάρρσι, τοῖς Ταϊτίοις, τοῖς Παπούοις, τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Σομαλοῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῖς Ἑσκιμώοις. Ἄλλ' ὁ Wyatt Gill εἶδε Παπούας νὰ φιλῶνται, νὰ περιπτύσσονται καὶ ἀμύσσονται διὰ τῶν ὀνύχων εἰς σημεῖον ἀγάπης.

Περιηγητῆς τις ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς ἕνα Αὐστράλον, ὅστις ἔδωκε καὶ τὴν ἰδικὴν του μειδιῶν καὶ ὑποκλινόμενος, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἐγείρων τὸν ἀριστερὸν πόδα ἔφερε πρὸς τὰ ὀπίσω, καθ' ὅσον ἐκλινε τὸ σῶμά του. Ὁ αὐτὸς περιηγητῆς εἶδεν ἰθαγενεῖς τῶν Νήσων τῶν Φίλων φιλουμένους διὰ τοῦ ἄκρου τῆς ῥινός. Τὸ φίλημα τῆς ῥινός ἀπαντᾷ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς Μαλαίοις· οἱ Ἀνναμίται συμπληροῦσι τὸ φίλημα των δι' εἶδους τινός χρεμετισμοῦ.

Ἐν Πολυνησίᾳ οἱ χαιρετισμοὶ εἶνε λίαν φιλόφρονες καὶ συνοδεύονται ὑπὸ ποιητικῶν φράσεων. Ἀποχαιρετίζοντες ἀλλήλους ἐν Σαμόα λέγουσι: *Καλὸν ὕπνον*, καὶ τοῦτο εἰς οἰανδήποτε ὥραν, διότι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τὸ κοιμᾶσθαι εἶνε τὸ ἰδεώδες τῆς εὐδαιμονίας.

Τὸ μῖσος, ἡ ὀργή, ἡ περιφρόνησις, ἐκφράζονται σχεδὸν ὁμοίως παρὰ πάσαις ταῖς χώραις. Ὁ Δάρβιν ἀποδεικνύει τοῦτο διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῶν μᾶλλον διαφόρων φυλῶν. Οὕτως οἱ ἰθαγενεῖς νήσων τινῶν τῆς Πολυνησίας ἐκφράζουσι τὴν ὀργὴν ὑψοῦντες τὸ ἄνω χεῖλος καὶ δεικνύοντες συνεσφιγμένους τοὺς ὀδόντας, συνοφρουόμενοι, ταπεινοῦντες τὴν κεφαλὴν καὶ στρέφοντες ταύτην πρὸς τὸ ἐξεγείρον τὴν ὀργὴν των ἀντικείμενον.

Οἱ Μονβουττοὶ ἐκφράζουσι τὸ θάμβος ἀνοίγοντες ὑπερμέτρως τὸ στόμα καὶ καλύπτοντες αὐτὸ διὰ τῆς χειρός των ἀνοικτῆς. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου οἱ ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἐκφράζουσι τὴν ἐκπλήξιν.

Ἦν ἕκ των ἀπωτάτων αὐτῶν φύλων μεταβῶμεν εἰς τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, οὓς κάλλιον γινώσκωμεν, θέλομεν ἐπίσης εὑρεῖ ἀξιοσημειώτους διαφορὰς ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς αὐτῆς συγκινήσεως.

Ἐκαστος ἡμῶν ἐξ ἰδίας πείρας γινώσκει πόσον ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως διαφόρων αἰσθημάτων διαφέρει παρὰ τοῖς Γάλλοις, τοῖς Ἀγγλοῖς, τοῖς Ἰσπανοῖς. Ἀλλὰ λίαν δυσχερὴς εἶνε ἡ διάκρισις καὶ περιγραφή των διαφορῶν αὐτῶν.

Ἡ ἐκδήλωσις των αἰσθημάτων παρὰ τοῖς δια-

φόροις λαοῖς χρωματίζεται πρὸ παντός διὰ τῶν μᾶλλον ἐξεχόντων φυσικῶν αὐτῶν χαρακτήρων.

Ἡ λατρεία καὶ ὁ διάπυρος ἔρωσ τοῦ ὠραίου εἶνε ἀρεταὶ ἀνήκουσαι εἰς ἡμᾶς· μετ' αἰσχύνης ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἠναγκαζόμεθα νὰ ὑπακούωμεν εἰς μικροὺς λαϊκοὺς καὶ μεγάλους βασιφόρους τυράννους. Ἐκάστη ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας κατέχει ἴδιον τρόπον ἐν τῇ ἐκφράσει των συγκινήσεων. Ἡ μιμητικὴ τῶν Γάλλων εἶνε διαχυτικὴ, ὀρηκτικὴ καὶ φαεινὰ· ἡ τῶν Ἀγγλων ὑπερήφανος καὶ τραχεῖα, ἡ τῶν Γερμανῶν βαρεῖα, εὐμενὴς, καὶ πάντοτε ἄχαρις. Οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι ὀλίγων χειρονομιῶν χρῆσιν ποιοῦνται· τὸ πρόσωπόν των τηροῦσιν ἀπαθές, συνεπείᾳ ἀσιατικῆς ἐπιδράσεως κατὰ τι, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἵνα μὴ ριψοκινδυνεύσωσι τὴν ἰδαλγικὴν αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν. Πολλοὶ τῶν σλαβικῶν λαῶν δὲν παρατηροῦσι κατὰ πρόσωπον, καὶ ἔχουσι δολιωτάτην μιμητικὴν. Ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτελοῦσι τὰ αἰσθημάτων αὐτῶν κατὰ τρόπον στενόχωρον καὶ δειλόν· δι' ἐκάστης κινήσεως αὐτῶν φαίνονται ὡς νὰ ζητῶσι συγγνώμην εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κόσμῳ φαίνονται πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ὑπεκφυγῶσιν, ὡς γάτοι, οἷτινες περιστρέφοντες ἀνησύχους ὀφθαλμοὺς, κυττάζουσι πῶς νὰ διαφυγῶσιν κάτωθεν θύρας ἢ ἄνωθεν τείχους τινός. Δι' αὐτὸ δὲν πταίει ἡ ἑβραϊκὴ φυλὴ, ἀλλ' ἡμεῖς οἷτινες ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας κατεδιώξαμεν αὐτὴν μετὰ τόσῳ εὐαγγελικῆς συμπαθείας.

Ἐν συνόλῳ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἐν Εὐρώπῃ ἐκδήλωσις αἰσθημάτων διαχυτικὴ καὶ συγκεντρωτικὴ. Ἡ πρώτη εὐρίσκεται παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς, τοῖς Γάλλοις, τοῖς Σλάβοις, τοῖς Ρώσσοις, καὶ ἡ δευτέρα παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, τοῖς Σκανδιναβοῖς, τοῖς Ἰσπανοῖς. Δύναται τις ἐπίσης νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ὠραία καὶ πλήρης χάριτος ἐκδήλωσις αἰσθημάτων, ἡ τῶν ἑλληνολατινικῆς καταγωγῆς φυλῶν, καὶ ἑτέρα τραχεῖα, ἐπιτετηθευμένη, ἄνευ ἀφελείας, ὡς ἡ τῶν Γερμανῶν, τῶν Ἀγγλων, καὶ τῶν Σκανδιναυῶν.

Μετάφρασις.

Τὸ ποσὸν των ἐν Ἀγγλίᾳ τηλεγραφικῶν ἀποστολῶν καταπληκτικὴν αὐξήσιν ἔλαβε κατὰ τὰ δώδεκα τελευταῖα ἔτη. Κατὰ τὸ 1871 ἡ ἐπαρχία τῆς κυρίως Ἀγγλίας ἀπέστειλε 5,300,000 τηλεγραφημάτων, τὸ Λονδῖνον 2,900,000 ἢ Σκωτία 1,000,000 καὶ ἡ Ἰρλανδία 606,000. Κατὰ τὸ 1883—1884 ἡ κυρίως Ἀγγλίη ἀπέστειλε 15,000,000, τὸ Λονδῖνον 12,700,000, ἡ Σκωτία 3,300,000, ἡ Ἰρλανδία 2,000,000 ἢτοι 32,000,000 τηλεγραφημάτων ἀπέναντι 9 ἑκατομμυρίων κατὰ τὸ 1871. Αἱ εἰσπράξεις των τηλεγραφικῶν γραμμῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 31 τοῦ παρελθόντος Μαΐου ἀνέρχονται εἰς 7 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

ρατηρήσωμεν ὅτι ὁ ἱστορικός τοῦ γαλλικοῦ ἱπ-
πικοῦ, σημειώσας ἐν ἔτει 1499 τὴν πρόσληψιν τῶν
2000 Στρατιωτῶν, ἐσύγχυσε χρονολογίας καὶ
πράγματα· ἄλλοι οἱ ἐν ἔτει 1499 ὑπηρετήσαντες
ἐν Γαλλίᾳ πρῶτοι Στρατιῶται, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπ'
οὐδενὸς χρονογράφου ὀρίζεται, καὶ ἄλλοι οἱ 2000,
οἱ μετὰ ὀκτῶ ἔτη παρευρεθέντες ἐν τῇ ἀλώσει
τῆς Γενούης (1507)· στρατηγὸς τῶν τελευταίων
τούτων ἦτο ὁ Μερκούριος Μπούας, ὃν οἱ γάλλοι ἱ-
στορικοὶ ἀποκαλοῦσι «le capitaine grec Mer-
curio.» Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μπούας ὑπηγόρευσε
τὰ στρατιωτικὰ του κατορθώματα εἰς τὸν Στρα-
τιώτην Ἰωάννην τὸν Κορωναῖον, ὅστις ἐξέθηκε
ταῦτα ἐν μεγάλῳ ἱστορικῷ ποιήματι τὸ σύγ-
γραμμα ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις ¹⁾, ὀλόκληρον δὲ τὸ
δέκατον τμήμα τοῦ ποιήματος ἀφορᾷ εἰς αὐτὴν
τὴν ἄλωσιν τῆς Γενούης· αὐτὸς ὁ Στρατιώτης
μᾶς λέγει ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ, οἱ δὲ ὑπ'
αὐτοῦ ὀδηγηθέντες ἐν Γενούῃ ἱππεῖς ἦσαν Ἀλ-
βανοὶ Πελοποννήσιοι:

μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορῆαν εἶχε Μακεδονίταις.

Ἐν τῇ λεπτομερεῖ καταγραφῇ τῶν ἐν Γενούῃ
ὑπὲρ Γαλλίας πολεμησάντων ὁ γάλλος ταγμα-
τάρχης E. Hardy ²⁾ σημειοῖ μὲν τοὺς 2000
Στρατιώτας τοῦ Μερκουρίου, οὐδένα ὁμῶς Ἰ-
ταλὸν arcoleto.

II'

Ἐνῷ οἱ δεσπότες τῆς Πελοποννήσου κατετρι-
βοντο εἰς παιδαριώδεις διαμάχας, καὶ ἐξευτελι-
ζοντο πρὸ τῶν Τούρκων, οἱ Στρατιῶται μόνον
μνημονεύονται ὑπὸ Χαλκοκονδύλου, Σπανδουγινοῦ
καὶ Κριτοβούλου ὡς διαπράξαντες ἥρωικά τινα
ἔργα, τιμῶντα τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα. Τὸ ὑπὸ Μω-
άμεθ Β' λεχθὲν περὶ τοῦ γενναίου ὑπερασπιστοῦ
τοῦ Μουχλίου, Παλαιολόγου τοῦ Γρίτσα «ὅτι
μόνον τοῦτον εὔρεν ἄνδρα ἐν μέσῳ ἐλάφων», δύ-
ναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τοῦ αὐτοῦ
πορθητοῦ ἥρωικῶς ἀντιταχθέντας Στρατιώτας
τοῦ Γαρδικίου, τοῦ Σαλμενικοῦ, τῆς Βαρδούνας,
τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλων Πελοποννησιακῶν φρου-
ρίων. Εἰδόμεν τὸν αὐτοκράτορα Καντακουζηνὸν
χαρακτηρίζοντα τοὺς Πελοποννησίους ὡς πολιτι-
κομανεῖς, καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. Τὸ πα-
λαιὸν ἐλληνικὸν νόσημα, ἡ διχόνοια, εἶνε ἡ μόνη
αἰτία δι' ἣν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀνέδειξεν ἕνα Κα-
στριώτην, καὶ τοσοῦτοι ἥρωικοὶ βραχίονες κατέ-
στησαν ἄχρηστοι ἐν τῇ πατρίδι ἵνα μισθοφορή-
σωσιν ἐν τῇ ξένη. Ὁ Κριτόβουλος χαρακτηρίζει
οὕτω τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας· «οἱ γὰρ
ὑπὸ σφίσιν (τοῖς Δεσπότης) ὄντες τῶν ἐν τέλει,
καὶ ἀρχᾶς ἔχοντες καὶ προσόδους μεγάλας πό-
λεων καὶ φρουρίων ἐπιστατοῦντες, οὐ καρπούμενοι

(γράφει οὐκ ἀρούμενοι) τούτοις, ἀλλ' ἀπληστία τε
γνώμης καὶ μοχθηρῶς τρόπων αἰεὶ τοῦ πλείονος ἐ-
φιέμενοι, καὶ νεωτέρων ἐπιθυμοῦντες, στασιά-
ζοντές τε ἦσαν ἐν ἀλλήλοις αὐτοὶ καὶ πολε-
μοῦντες » (X, 19). Τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς φράσεις
γράφουσι καὶ οἱ Ἐνετοὶ προνοηταὶ εἰς χαρακτη-
ρισμὸν τῶν αὐτῶν Στρατιωτῶν.

Οἱ Τούρκοι καλῶς σπουδάσαντες τὸν χαρα-
κτῆρα τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων Στρατιωτῶν, διὰ
λεπτῆς πανουργίας κατώρθωσαν, προσοικειοῦμενοι
τοὺς ἀσθενεστέρους τὸν χαρακτῆρα, καὶ διὰ
τούτων προσηλυτίζοντες τοὺς δυσκάμπτους, ἐπὶ
τῇ ὑποσχέσει τηρήσεως καὶ ἐπαυξήσεως τῶν οἰ-
κογενειακῶν προνομίων, ν' ἀναρριπίσωσιν ἐν Πελο-
ποννήσῳ τὸν ἄσβεστον δαυλὸν τῆς διχονοίας· ἡ
τουρκικὴ πολιτικὴ διαφαίνεται ἐν τῇ πρὸς τοὺς
Ἰωαννίτας ἄρχοντας γνωστῇ ἐπιστολῇ τοῦ Σινάν
πασᾶ καὶ ἐν τῇ ἐξῆς αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ πρὸς
τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιώτας· «ἐν πρώτοις
ἄρχον κύρ Σφρατζῆ, μὲ ὄλους τοὺς ἐδικούς σου,
καὶ κύρ Μανουήλ Ραοῦλ, μὲ ὄλους τοὺς ἐδι-
κοὺς σου, καὶ κύρ Σοφιανέ, μὲ ὄλους τοὺς ἐδι-
κοὺς σου, καὶ Λάσκαρι, κύρ Δημήτρι, μὲ ὄλους τοὺς ἐ-
δικούς σου, καὶ Διπλοδατατσαῖοι Καλακαῖοι,
Παγωμεναῖοι, Φραγκοπουλαῖοι, καὶ Σγουρομαλ-
λαῖοι, καὶ Μαυροπαπᾶ, καὶ Φιλανθρωπικαῖοι καὶ
Πετρο-Μπούγιοι καὶ εἰς ὅσους ἄλλους θελήσωσιν
νάρθωσιν, ὄλους χαιρετᾷ σὰς ἡ αὐθεντία μου. Νὰ
ἐγνωρίσετε τὸ πῶς ἦλθεν ἐδῶ ὁ τιμημένος μου
ἄγος ὁ Χασάμπεῖς, καὶ ἀνέφερεν τῆς αὐθεντίας μου
τὸ πῶς θέλετε νάρηθε νὰ ἦσθε ἐδικοί μου· εἰς
τοῦτο γυρεῦετε ὄρισμὸν τῆς αὐθεντίας μου· εἰς
τοῦτο στέλνω σὰς τὸν αὐτόν μου ὄρισμὸν, καὶ ὁ-
μνέγω σὰς εἰς τὸν μέγαν μᾶς προφήτην τὸν Μω-
άμεθ, τὸν πιστεύομεν ἡμεῖς οἱ Μουσουλμάνοι καὶ
εἰς τὰ ἐπτὰ μᾶς μουσάφια, καὶ εἰς τὰς 324 χιλι-
άδας προφῆτας μᾶς, καὶ εἰς τὸ σπαθὶ ὀποῦ ζώ-
νομαι, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου τοῦ
Χοδοβικιάρη, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματά σὰς καὶ ἀπὸ
τὰ παιδιά σὰς, καὶ ἀπὸ τὰ κεφάλια σὰς, καὶ
ἀπὸ πᾶσά σὰς πρᾶγμα τίποτας νὰ μὴν σὰς ἐγ-
γίσω, ἀμμὲ νὰ σὰς ἀναπαύσω νὰ ἦσθε κάλλιον
παροῦ πρόφην. Καὶ διὰ τὸ ἀξιοπίστον ἐδόθη ὁ αὐτός
μου ὄρισμός.»

Τὴν αὐτὴν συνετὴν πολιτικὴν ἐφήρμοσαν οἱ
Τούρκοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐν πολέμῳ ἤττη-
θέντας Στρατιώτας, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος ἐν
τῇ ἀλώσει τοῦ Γαρδικίου· «προσεφέρετο (ὁ Μωά-
μεθ Β') καλῶς γε τούτοις, καὶ πάντας ἐφύλασσε
σῶς ἐν τοῖς ὑπάρχουσι πᾶσι, καὶ ἀσινεῖς ὅλος τῶν
ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ πολέμου κακῶν.» Ὡς
εἶπομεν, ἡ πρὸς τοὺς Στρατιώτας πολιτικὴ τῶν
σουλτάνων ἐνεκαινίσθη ὑπ' αὐτῶν τῶν ἱδρυτῶν
τοῦ Ὄσμανικοῦ κράτους. Οἱ πρῶτοι ἐν Εὐρώπῃ
περάσαντες σουλτάνοι ἐφαρμόζουσιν αὐτὸ τὸ πα-
λαιὸν σύστημα τῶν λιμιταναίων ἢ ἀκριτῶν. Ὡς

¹⁾ Σάβα ἐλληνικά ἀνέκδοτα, τόμ. Α'.

²⁾ Les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 19.

τιπέραν ἀκτῆ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου Στρατιώται συγκεντρωμένοι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ναυπάκτου ζῶσιν ἀπὸ μόνης τῆς λείας, ἀφ' ἧς πληθύνουσιν εἰς τὸν ἐνετὸν ἀρμολογίαν τὴν δεκάτην· οἱ Στρατιῶται οὗτοι περιγράφονται ὡς οἱ πτωχότεροι ἀπάντων, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ προνοιασμένοι λαμβάνουσι γλίσχρον μισθόν, πληθυνόμενον εἰς ἐπτά μόνας μηνιαίας δόσεις, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο τοῖς μετρητοῖς, αἱ δὲ πέντε εἰς σίτον καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι δὲ ἡ Αἰτωλικὴ πόλις φημίζεται ἐπὶ τῇ πενίᾳ τῶν φρουρῶν τῆς, ὅθεν ἡ παροιμία «φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ».

Παρὰ τοὺς Στρατιώτας τούτους μνημονεύονται καὶ οἱ λεγόμενοι Καμπῖται, ἧτοι πεδινοί, οἱ πρόγονοι τῶν Ὑδραίων, Πετσειῶν καὶ Κρανιδιωτῶν· κατέχοντες τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους μέχρι τοῦ Σκυλλαίου ἄκρου χώραν, ἐνέμοντο ὡσεὶ ἀνεξάρτητοι τὴν παλαιὰν Ἐπιδαυρίαν, Τροιζηνίαν καὶ Ἐρμονίδα. Ψιλῶ ὀνόματι ἀναγρωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἀρμολογίου, κατασκηνόουσι εἰς ὄχρως κατόνας (cantoni) ἢ φουάτα, καὶ ζῶσιν ἀπὸ γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας· ἀκόμη δὲν ἐπάτησαν τὴν θάλασσαν, διότι οὐδὲν πλοῖον κατέχουσιν. Ἐν μέσῳ τῶν κατοικησάντων τούτων ἐγείρονται τρία φρούρια, τὸ Καστρί, τὸ Θερμίσι καὶ τὸ Κρανίδι, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀνήκει εἰς τοὺς τιμαριούχους Παλαιολόγους καὶ Ἀλβέρτους, τὸ ἀπόρθητον Θερμίσι ἐκτισμένον ἐπὶ ἀπορρωγῶς βράχου, φρουρεῖται ὑπὸ Ἐνετῶν, καὶ προστατεύει τὰς ὑποκειμένας ἀλυκὰς, ὧν ἡ πρόσδος ἀναβαίνει εἰς 50, 000 μόδια ἢ 100, 000 ἐνετικὰ στάρα ἄλατος, ὡς καὶ τοὺς παρὰ τῷ φρουρίῳ ἐπεκτεινομένους ἀγρούς τῶν ἐν Ναυπλίῳ Στρατιωτῶν· τὸ Κρανίδι μόλις μνημονεῦμενον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1531, ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Καμπιτῶν χρησιμεύει εἰς συνέντευξιν καὶ ἄσυλον τῶν κουρσευόντων τὰς Τουρκικὰς χώρας.

Οἱ Καμπῖται, καίτοι λαλοῦντες πρὸς τῇ ἑλληνικῇ καὶ τὴν Ἀλβανικῇ, θεωροῦνται ὑπὸ τῶν περιοίκων Ἑλλήνων ὡσεὶ γηγενεῖς. Τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1480 ἦλθεν εἰς τὴν Ἀργολίδα ἐπιτροπὴ Τούρκων καὶ Ἐνετῶν πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ μνημονευσμένων ὁρίων τοῦ Ναυπλίου· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ Ἐνετοῦ πρεσβευτοῦ Ἰωάννου Δαρείου, τοῦ πρωτογέρου τῆς Ρούμελης Σινάνμπεη, τοῦ φλαμπουριάρου τοῦ Μοραίως καὶ ἀπάντων τῶν κατήδων, τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἀρμολογίου, τοῦ ἐπισκόπου, τῶν προχόντων πολιτῶν καὶ κληρικῶν, συνεζήτησεν καὶ τὸ ζήτημα τῶν Ἀλβανικῶν κατοικησάντων τῶν ἄλλων ὁ ἐπίσκοπος Ναυπλίου, καὶ οἱ ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ Τούρκους προὔχοντες ἐνόρκως κατέθεσαν ὅτι οἱ Καμπῖται κατέχουσι τὴν χώραν ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων (ab antiquo).

Οἱ Καμπῖται ὀνομάζοντο οὕτω, οὐχὶ μόνον διότι κατέχοντες πεδιάδας, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάκρισιν ἐτέρων Στρατιωτῶν, οἵτινες ὠχυρωμένοι ἐπὶ τῶν ἀκρωρείων τοῦ Παρθενίου, τοῦ Πάρωνος καὶ τοῦ Ταυγέτου, ἧτοι ἐπὶ τῶν λεγομένων ζυγῶν τῆς Τσακονιάς, καὶ τῆς Μάνης ἔφερον διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα Ζυγιῶται, δηλαδὴ ὄρεινοί· τὸ ὄνομα τῶν Ζυγιωτῶν, τοὺς ὁποίους εἰς λόγιος Ἑλληνὴν συνέχουσε πρὸς τοὺς Ἀτζίγγανους, παράγεται ἐκ τοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἀμαρτωλοῖς λεγομένου ζυγοῦ, τοῦ λατινικοῦ jugum = ἀκρωρεία· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ κατέχοντες τὰς ἀκρωρείας τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου λέγονται Ζυγανοί (Παχυμέρης). Εἰς τὰ ἐνετικὰ ἐγγράφα οἱ ζυγοὶ τῆς Πελοποννήσου λέγονται καὶ trachie καὶ brazzi ὅθεν καὶ τὰ μέχρις ἡμῶν παρὰ τοῖς ἰταλοῖς ναυτικοῖς λεγόμενα Brazzo di Maina, καὶ Brazzo di Zaconia· καὶ τὸ μὲν trachie εἶνε καθαρὰ ἑλληνικὴ λέξις, τραχεῖα, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἔτι λεγόμενος τράχονας, τὸ δὲ brazzo ἀπλῆ παραφθορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ βράχου. Τοὺς ζυγιώτας τοῦ Ταυγέτου ὁ Χαλκοκονδύλης ὀνομάζων Βράχους θεωρεῖ ὁμοφύλους τοῖς ἐν Πίνδῳ (Βλάχοις). Εἶνε δὲ ἀκατανόητον πῶς ὁ Hopf παρανοήσας τὸν Ἑλληνα ἱστορικόν, βασιλεῖ ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου τὴν θεωρίαν του περὶ τῆς ἐκ Σλάβων καταγωγῆς τῶν Τσακόνων! Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ἱστορικὸς συγγέει τοὺς Βλάχους πρὸς τοὺς Σλάβους, ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη ἀρχὴν ἔχουσα τὴν κοινότητα τῶν σλαβωνικῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἀκόμη διατηροῦσιν οἱ Ρωμοῦνοι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, καὶ παρ' ἄλλοις νεωτέροις ἐπεκράτησε. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι ὁ μὲν Χαλκοκονδύλης ἀποκαλεῖ τοὺς Ζυγιώτας τοῦ Ταυγέτου ὁμοφύλους πρὸς τοὺς ἐν Πίνδῳ Βλάχους, τούτους δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ὀνομάζει Ἀλβανούς· οὐδεὶς δὲ ἠρνήθη ὅτι Ἀρβανιτοβλάχοι κατέκρησαν ἐν Πελοποννήσῳ, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ πρὸς τοὺς ὄλους διάφοροι Σλάβοι. Εἰς ἀποδείξιν τοῦ παρὰ Βυζαντινοῖς ἐπικρατοῦντος ἐθνολογικοῦ κυκεῶνος ἀναφέρομεν ὅτι Κανανὸς τις Λάσκαρις θεωρεῖ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ζυγιώτας ὡς ἐκ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης μεταναστεύσαντας, τὸν Κανανὸν δ' ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ ἐν Γράτζ καθηγητὴς Μέγερ ἀνέλαβε τὸ φοβερὸν ἔργον νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἀπαξάπαντες οἱ Ἀλβανοὶ ἀνήκουσιν εἰς μυστηριώδη τινὰ Βαλτικὴν φυλὴν! Ἄν ἐπὶ τέλους ἐννοοῦμεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ μελετήσωμεν εὐσυνειδήτως τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, ἃς σπουδάσωμεν τὰς ἱστορικὰς πηγὰς διὰ μόνων τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν θαμβῶν διοπτρῶν τῶν ξένων. Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐν καὶ μόνον ἀντεγράφομεν καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐφηρμοζόμεν, τὸ πολυσήμαντον δόγμα τῶν Ἰταλῶν La Grecia farà da sé.